

Att arbeta med forskare

Referat från en träff på Södertörns högskola

av Michal Bron Jr, John Maule & Maria Norberg

Författarna till referatet, från vänster till höger: John Maule, teol. lic., forskningsbibliotekarie vid Växjö universitetsbibliotek. Han arbetar med gästforskare och håller kurser i informationsökning för doktorander. Maria Norberg, vik. kontaktbibliotekarie på Arbetslivsbiblioteket. Michal Bron Jr, fil.dr., forskarbibliotekarie vid Södertörns högskola som på fritiden forskar i folkbildningshistoria kring Östersjön samt det civila samhället i Europa.

Foto: Maria Norberg

Library service for researchers

Many librarians are working together with researchers in academic and private institutions, a task which requires certain skills and partly differs from other library specialities. As yet there has not been a forum for discussion of professional matters for these librarians, but an attempt was made late last year, when researchers and librarians gathered at the new library building of Södertörns Högskola, south of Stockholm. The discussion was kept on a practical level and served as a starting point for networking among colleagues.

Många bibliotekarier på såväl stora som mindre bibliotek arbetar med forskare. Något forum för diskussion av biblioteksfrågor med särskilt fokus på forskare och deras behov har emellertid inte funnits förrän den 3 november i fjol. Då samlades tjugosju forskarinriktade bibliotekarier på Södertörns högskola för att utbyta erfarenheter. Och fler hade det kunnat bli om lokalen hade räckt till.

Över fyrtio anmälde sitt intresse när två av artikelförfattarna, Michal Bron Jr och John

Maule, i början av hösten gick ut med en förfrågan på BIBLIST. Vi arbetar båda med doktorander och forskare och träffades för två år sedan, när John hade en temadag om vetenskaplig publicering på Växjö universitetsbibliotek. Vi utbytte erfarenheter och konstaterade att fler måste ha det behovet. Och nu i höst blev det alltså en träff för forskningsbibliotekarier alias forskarbibliotekarier alias kontaktbibliotekarier. Yrkesbeteckningarna varierar, men gemensamt är att man är inriktad på forskare och deras informationsbehov.

Efter en visning av det nybyggda biblioteket vid Södertörns högskola inledde bibliotekschefen Louise Brunes med ett anförande benämnt "Tillkomsten av forskarbibliotekriefunktionen vid Södertörns högskola".

Hon konstaterade att biblioteken under de senaste 15 åren har kallat sig serviceorganisationer inom vilka låntagare och användare var "kunder". Nu blir bibliotek mer av pedagogiska institutioner. Man vill bl.a. lära ut hur man finner litteratur och information och kritiskt kan granska den. Det är ett paradigmskifte vi ser här, från service till pedagogisk funktion, menade Louise. "Man lär ut hur man fiskar i stället för att lämna över fisken direkt".

Sökhjälp till sämre fiskare

Det underströks i diskussionen att sökhjälp ska vara riktad mot dem som ej är så goda "fiskare". Bibliotekarierna tar på sig en ny roll gentemot forskare. Vi förväntas vara pedagoger. Forskarna vill ju lära sig direkt, inte komma en gång till. Vad de behöver är den kunskap som vi är bra på, nämligen biblioteksteknik, d.v.s. hur man får fram material. Detta är vår yrkeskompetens. Forskarbibliotekarier har först och främst sin yrkesspecialitet som bibliotekarier och i vissa fall även sin ämnesspecialitet. Det bör dock understrykas, att det inte är nödvändigt att ha ämnesspecialitet för att kunna bistå forskarna.

Avslutningsvis fick Louise Brunos svara på frågan om hur viktigt det egentligen är med egen forskningskompetens för bibliotekarier. Självklart kan vi kommunicera med forskare även utan forskarutbildning. Däremot är det

Södertörns högskola finns i Flemingsberg, strax söder om Stockholm

Foto: Maria Norberg

en klar fördel med forskarutbildade bibliotekarier. I vissa fall kan det ge en ökad status inför forskarna att bibliotekarierna har egen forskningserfarenhet. Men det är en känslig fråga, och det handlar om en slags balansgång. "Vi måste vara medvetna om att det kan reta upp forskarna om vi talar för mycket om deras eget ämne. Det är biblioteksteknik som efterfrågas," avslutade Louise Brunos.

Vad anser forskarna?

Nästa punkt på programmet var ett samtal om "Samspelet mellan forskare och forskning resp. bibliotekarier och bibliotek" med tre inbjudna forskare från Södertörns högskola:

Christine Bladh, docent i historia, som mest forskar i 1800-talet, mer specifikt städerna och dess människor, Jan Böhme, professor i genetik och genomik, som leder forskningsprojektet "Molekylärbiologiska studier av de finskugriska språkgruppernas släktskap" och Pelle Åberg, doktorand i statsvetenskap vid Baltic and East European Graduate School som skriver en avhandling om det civila samhället i dagens Ryssland.

Christine Bladh ansåg att forskare vid Södertörns högskola är privilegierade på grund av fantastisk service från dess bibliotek: "Vi kan sitta på våra rum och beställda böcker kommer med internposten. Eftersom högskolan inte är så gammal saknas ofta äldre litteratur. Därför ber vi biblioteket om antikvariska inköp och fjärrlån. För mina egna forskningsbehov beställde biblioteket mikrofilmer från Finland".

Immungenetikern Jan Böhme sade sig leva i en annan omgivning än historiedocenten. Han hittar själv material både från Uppsala och Nya Zeeland och är en mycket van och kompetent datoranvändare. Datoranvändning kom på ett tidigt stadium in i hans forskningskarriär. Ibland är det svårt att vara verksam på en liten högskola utan medicinsk fakultet och i sin forskning behöver han många tidskrifter.

Doktoranden Pelle Åberg sade sig ha en annan infallsvinkel. Han har varit ett år vid Södertörns högskola och har upplevt samarbetet med biblioteket som mycket viktigt. Ibland hittar han på sitt bord ett antal artiklar från bibliotekarien som han "måste" läsa...

Från väktare till servicebibliotekarie

Vid Södertörns högskola sticker biblioteket ut bland de centrala serviceenheterna. Det gäller inte bara hur det fungerar. Alla tre forskarna var överens att det är något speciellt med att vara i biblioteket. Den behagliga biblioteksmiljön upplevs som en bra arbetsmiljö. Jan Böhme påpekade, att för seniora forskare ger biblioteket ibland tillfälle "att få gömma sig och vara ifred och inte alltid vara tillgänglig på rummet". Pelle Åberg uppskattar att ha arbetsrum nära biblioteket, vilket gör det lätt att ha kontakt rent geografiskt. Alla tre forskarna framhävde att den personliga kontakten med bibliotekarierna är väldigt viktig. Även om mycket kontakt sker via e-post är det en annan sak att verkligen ses.

Södertörnsforskarna värdesatte högt att alla högskolans forskare har en konkret person att vända sig till. På förhand vet de vem som tar hand om deras frågor. Det känns enklare att ta sig till biblioteket om det finns en fast kontaktyta.

Jan Böhme talade också om en markant förändring av attityder. Visst fick man hjälp på Carolina Rediviva på 1970- och 1980-talen. Men man talade då om "våra böcker, vårt material" som man "på nåder fick tillgång till". Låntagare möttes av "väktarbibliotekarierna". Bibliotekarierna på Södertörns högskola är mer av servicepersoner än myndighetspersoner.

Vad bör bibliotekarien kunna?

En stor del av diskussionen kretsade runt kontakterna mellan forskare och bibliotekarie samt frågan om enskilda ämneskunskaper

Biblioteket är en livligt besökt träffpunkt och arbetsplats för studenter och personal vid högskolan

Foto: Maria Norberg

bland bibliotekarierna. Det handlar om ett samspel, bibliotekarien behöver inte vara forskarutbildad, det viktigaste är bibliotekarieprofessionen, eventuell forskarkompetens är underordnad. Enligt Jan Böhme behöver forskarna sådana bibliotekarierna, som ser till att infrastrukturen byggs upp och underhålls. "Bibliotekarierna hjälper mig få fram det på min 'burk', att ta fram de tidskrifter som jag saknar." Doktoranden Pelle Åberg var positiv till att han har tillgång till en forskningsinriktad bibliotekarie: "Han har grundläggande koll på vad jag sysslar med".¹ Han uppskattar att få tips från bibliotekarierna om hjälpmedel och infallsvinklar, men även om sök teknik. Forskarbibliotekarierna som han har kontakt med fungerar som ytterligare ett bollplank för idéer. Man kommunicerar med forskare på annat sätt om man själv forskar. Här fick Pelle en följdfråga angående bollplanksfunktionen: "Hur viktig är då ämneskunskapen?" Han svarade, att "det är en självklar bonus, men inte nödvändig".

¹ Under första året besökte Michal och en annan forskarbibliotekarie enskilda projektgrupper för att presentera sig och berätta om vilken service riktad mot forskare Södertörns högskolebibliotek kan erbjuda. De fick också veta vad projektgruppen forskade i. Detta gav värdefull kunskap om informationsbehovet bland projekt och enskilda forskare.

Trots det höga besöksantalet går det att hitta en lugn studievärd i det ljusa och öppna biblioteket

Foto: Maria Norberg

På den något provokativa frågan: ”Har ni råd att undvara bibliotekariekompetensen?” svarade alla tre forskare unisont att det är orimligt att hänga med i allt i det enorma informationsflödet. Kompetenta bibliotekarier har större möjlighet att sortera information. De är pålitliga i vad de gör.

Detta svar föranledde två intressanta iakttagelser bland de samlade bibliotekarierna: (1) den ”osynliga nyttan” som forskarbibliotekarier står för bör synliggöras på ett tydligt sätt; (2) bör inte forskarbibliotekarier mest ägna sig åt förvärv och informationssökning?

Avslutningsvis fick de tre södertörnsforskarna svara på frågan: ”Hur värderar de idén med att ha ’egna’ forskarbibliotekarier?” Svaret från forskarna blev: ”Bra med bibliotekarier som är inriktade speciellt mot oss, till skillnad mot de övriga som främst vänder sig till studenterna. Och det är värdefullt med personlig kontakt med personal som är till för oss. Det är också bra att de själva har hållit på med forskning.”

Deltagarnas diskussion

Så var det dags för deltagarnas egen medverkan i programmet. De hade fått föreslå teman, som de ville skulle tas upp. Ett tema var – vad gör vi och vad kan vi kallas för? Mot bakgrund av dessa frågor gav Lena Sundin, Göteborgs universitetsbibliotek, en intressant tillbaka-

blick på bibliotekarieyrkets skiftande roller genom historien. Ett annat tema var – metoder och arbetssätt för bibliotekarier, som arbetar med forskare. Här inledde Gunilla Ripvall, Statens folkhälsoinstitut, med att visa hur man kan bygga upp systematiska kunskapsöversikter. Ett mål är här att kunna dokumentera sökningar så att de blir repeterbara. En frågeställning som väckte många frågor från auditoriet.

Karina Sjögren, Medicinska biblioteket i Umeå, redogjorde för en nystartad verksamhet med en timmes sökhjälp till forskare, lärare, doktorander, läkare och sjuksköterskor. En verksamhet som slagit väl ut och ger ”ringar på vattnet” och god PR för biblioteket.

Alla framställningar interfolierades med livlig diskussion av deltagarna och slutligen summerade vi deltagarnas svar på frågan ”Vad gör vi?” på ”vita” tavlan. Det blev en hel del olika bibliotekarieuppgifter. Ett primärt begrepp är ”kontaktskapande”. Genom kontakten med forskarna upptäcks behov som man försöker tillfredsställa. Olika former av kontakt genom arbetsuppgifter och annat belystes i en allmän diskussion – förvärv, undervisning, strukturering av webbsidor, marknadsföring, medverkan i forskningsprojekt, ”gå till institutionen med dator”, resor med institutionen m.m. Man konstaterade att både forskare och bibliotekarier sitter fast i sina yrkesroller och diskuterade värdet av forskarutbildade bibliotekarier.

Under varje punkt utbyttes konkreta erfarenheter och detta utbyte var kanske det mest väsentliga med mötet. Vi har nu också en informell maillista och ett nätverk för forskarinriktade bibliotekarier. Här kan vi gå vidare med fortsatt erfarenhetsutbyte. Vi beslöt också att tillsvidare avvakta med att bilda en specialgrupp inom Svensk Biblioteksforening. Vi gillade den informella karaktären på mötet och vill konsolidera oss vid ytterligare ett möte längre fram i vår.